

По маму!

Михайло Яцків

Під час панської пацифікації взяли свідому селянку на допит, дали їй з'їсти грудку землі і спитали, яка вона. З'їла і сказала: "Таки українська". Збили її до крові-кості. В лікарню не хотіли прийняти, але один лікар прийняв-таки. Довго лежала, заки рани погоїлися...

Смерком дві її донечки сидять коло вікна й очікують тата. Він заборонив їм світити, щоб не зробити якого лиха. З тіні виринає утла людина в сірій веретянці, входить до хати, кладе буханець хліба на припічок, втирає чоло, засвічує лампу, миє руки й каже:

— Завтра рано підете по маму. Вже трохи подужала. Візьмете куфайку, бо там холодно, і кусень хліба, бо в лікарні мама голодує.

— Тату, що то є та Україна? — спитало молодше дівча. Старша перебила:

— Ой, яка ти дурна! Україна — це та земля, на якій ми родились, і це небо, і сонце, яке світить над нами. Так мама казала.

Батько додає:

— Мама ще більше вам скаже, вона читає книжки. Але ви не кажіть їй, що я сорочечки вам прав, тільки скажіть, що працюю далі в панській січкарні, і скажіть, що ту червону книжечку, яка мамі потрібна, я дістав — її дав той студент, що в криміналі за вибори сидів.

Під час тієї розмови він вкrojив дітям і собі хліба, налив три горнятка капустиного квасу. По тій вечері пішли спати, але довго не могли заснути: молодша марудила, бо гикавка, мучила її, а старша приказувала:

— А видиш, я казала, не їж так лакомо.

Молодша виправдуваласьь.

— Я була дуже голодна.

Батько у напівсні бив кулаком у стіну, кляв і скреготав зубами.

Вдосвіта усі троє поснідали так, як і вечеряли. Діти пішли до шпиталю, батько — до панської стодоли. До лікарні було недалеко, дівчата були веселі. Старша говорила:

— Цього року я йду до школи і буду тебе вчити читати і писати.

Ішли мимо ставу. Молодша, в маминій куфайці, яка сягала їй до п'ят, розглядалася довкола. Нараз стала, задержала сестричку і показала вниз. Над ставом на похилому березі, що далі круто обривався у воду, синіла купка незабудок.

— Понесемо мамі!

Дівчатка зійшли на берег і обережно лягли на траву. Старша пустила молодшу наперед, і вона досягла квітів. Уся напружена, тягнулася обережно рученятами, зривала по одній. Старша притримувала її ззаду...

Мати повернулася додому після полудня. Ключ був у дуплі. Двері заплакали хриплим старечим голосом. Вона переступила поріг і поглянула довкола. Затривожилась, що нема дітей, але подумала, що вони коло батька, бо пані дає їм часом

хліба. Клякнула і поцілувала землю. Потім, ведена одвічним, вродженим хистом жінки-матері, взяла віник і замела хату. Чоловік прийшов, не застав дітей і підняв тривогу.

Знайшли їх у ставу. Старша мала кусень хліба у пазусі, молодша — в ручці пучок незабудок.

1959

Джерело: Яцків М. Ю. Новели. — Львів: Каменяр, 1985.